

METODOLOŠKA OBJAŠNJENJA , KONCEPT I DEFINICIJE

Satelitski računi u turizmu (Tourism Satellite Accounts) kao sastavni dio nacionalnih računa (NA) predstavljaju niz koncepata, klasifikacija, definicija, tabela i agregata. TSA omogućavaju mjerenje ekonomskih efekata turizma na osnovu poređenja turizmom generisane potražnje za proizvodima i uslugama te njihove ponude. Namjera TSA jeste da detaljno analizira sve aspekte potražnje za proizvodima i uslugama vezane uz aktivnosti posjetioca, da sagleda operativnu povezanost s ponudom tih proizvoda i usluga u ekonomiji i opiše odnos ponude sa ostalim ekonomskim aspektima.

TSA su međunarodni statistički standardi koje je pripremila Svjetska turistička organizacija (WTO) u saradnji sa OECD (Organizacija za ekonomsku saradnju i razvoj), Eurostat-om (Statistički zavod EU) i UNSD (United nation statistics division). U 2008. godini objavljena je nova, ažurirana verzija tog standarda (Recommended Methodological Framework ,TSA RMF 2008) koja je služila kao osnov za pilotnu izradu TSA za Crnu Goru.

Izradom TSA dobijamo :

- Detaljne podatke o turističkoj potrošnji prema vrsti posjetilaca, proizvoda i usluga i vrsti putovanja.
 - Detaljne podatke o turističkim djelatnostima i proizvodima.
 - Nemonetarne indikatore , za samostalnu upotrebu i u poređenju sa monetarnim indikatorima
- TSA obuhvata 10 tabela, od kojih tabele 1.do 3. obuhvataju kategorije turističkih izdataka, dok tabela 4 sadrži procjenu ukupne unutrašnje turističke potrošnje. Tabela 5 je tabela ponude, a tabela 6 usklađuje unutrašnju turističku potrošnju sa domaćom ponudom i ta tabela predstavlja srž TSA.

TSA omogućavaju izračun osnovnih agregata:

- Unutrašnji turistički izdaci i unutrašnja turistička potrošnja
- Bruto dodata vrijednost turističkih djelatnosti
- Direktna bruto dodata vrijednost turizma
- Direktni bruto domaći proizvod turizma

U okviru unutrašnjih turističkih izdataka i unutrašnje turističke potrošnje prikazuju se turistički izdaci dolaznih i domaćih turista tj. potrošnja kao najširi obuhvat izdataka i ostalih vrsta potrošnje dolaznih i domaćih turista.

Bruto dodata vrijednost turističkih djelatnosti (BDVTD) jeste suma ukupne dodate vrijednosti (u bazičnim cijenama) svih ekonomskih subjekata iz turističkih djelatnosti bez obzira na to u kojoj mjeri proizvodnja odnosno dodata vrijednost te djelatnosti generisana turističkom potrošnjom.

Direktna bruto dodata vrijednost turizma (DBDVT) obuhvata dio dodate vrijednosti turističkih i ostalih djelatnosti koji je generisan turističkom potražnjom i mjerilo je direktnog doprinosa turizma ekonomiji.Ovaj agregat ne pokriva efekte ostalih komponenti unutrašnje turističke potražnje (kao na primjer uticaj bruto investicija ili kolektivne potrošnje).

Direktni bruto domaći proizvod turizma (DBDPT) jednak je sumi dodate vrijednosti turističkih i ostalih djelatnosti koji je generisan unutrašnjom turističkom potražnjom i neto poreza na proizvode (razlika između poreza i subvencija) uključene u vrijednosti turističkih izdataka po kupovnim cijenama. **BDP turizma mjeri samo direktne efekte turističke potrošnje** i to samo unutrašnje, a ne cijele turističke potražnje. **Ne uzima u obzir indirektne i inducirane efekte turizma.**

IZVORI PODATAKA

Pri kompilaciji pilotskih satelitskih računa u turizmu za Crnu Goru 2009, kao polazni osnov i referentni okvir korišćeni su zvanični podaci Nacionalnih računa Zavoda za statistiku Crne Gore i platnog bilansa Centralne Banke Crne Gore. Ostali korišćeni izvori podataka su:

- Mjesečni izvještaj o dolascima i noćenjima turista u smještajnim objektima (obrazac TU-11)- redovno istraživanje Zavoda za statistiku Crne Gore
- Rezultati istraživanja „Anketiranje turista u Crnoj Gori 2009” (Nacionalna Turistička Organizacija , Ministarstvo održivog razvoja i turizma Crne Gore i GTZ- Njemačka organizacija za tehničku saradnju)
- Anketa o potrošnji domaćinstava (APD) – redovno istraživanje Zavoda za statistiku Crne Gore
- Ostalo (podaci aeodroma Podgorica i Tivat itd.)
- Putovanja članova domaćinstava - pilot istraživanje Zavoda za statistiku Crne Gore

Pored pomenutih izvora podataka u pilotnoj izradi TSA za Crnu Goru upotrijebili smo niz drugih podataka iz statističkih baza i publikacija međunarodnih institucija i pojedinih država, pa i podatke i stručne procjene koje smo posebno za potrebe TSA prikupili od državnih organa, institucija i preduzeća iz Crne Gore. Tim podacima provjeravali smo kvalitet ulaznih podataka za izradu TSA, i validnost rezultata pa i upotpunjavali osnovne izvore podataka prema zahtjevima TSA.